

מעוללות הרדיקליזם הגזעני באקדמיה האמריקנית

ג'ון טיילור

את תרנסטרום ואת ביילין במה שמכונה לאחרונה: "חוסר רגישות גזעית". המאמרים התפרסמו בעילום-שם, ההאשמות היו מעורפלות, אך נימת הדברים היתה ארסית ולכתבי האישום לא היה קץ.

לבסוף, בהתערבותו של פרופסור אחר, הזדהו שני סטודנטים מן הקורס כמי שכתבו את המאמרים. כשנתבקשו להסביר את היסוד לטרוניות שלהם, הגישו לפרופסורים מכתב שהשתרע על שישה עמודים. פשעו של ביילין היה בכך שקרא מתוך יומנו של בעל-מטעים דרומי, מבלי להקצות זמן שווה לזיכרונותיו של עבד. לדעת הסטודנטים היתה בכך הגנה על העבדות. ביילין, שזכה בשני פרסים על שם פוליצר, ציין בהרצאתו שמעולם לא נמצאו כתבי-עת, יומנים או מכתבים שנכתבו בידי עבדים. הוא הסביר לסטודנטים שכל מה שביכולתם לעשות הוא לקרוא את יומנו של בעל-המטעים ולתאר לעצמם מה עבר על העבדים. אבל לא היה בזה כדי להניח את דעתם של המתלוננים: אם אי-אפשר לתת ייצוג שווה לעבדים, צריך היה לוותר כליל על יומנו של בעל-המטעים.

מחדליו של תרנסטרום, לדברי הסטודנטים, היו חמורים יותר. קודם כל, הוא השתמש במלה "אינדיאנים", ולא ב"ילידי אמריקה". תרנסטרום ניסה לטעון כי אמר בפירוש שהאינדיאנים עצמם משתמשים בדרך כלל במלה "אינדיאני", אבל כל זה לא העלה ולא הוריד דבר בעיני הסטודנטים. לדעתם זו מלה גזענית. תרנסטרום הואשם גם בכך שהזכיר "דת מזרחית". אין להשלים עם המלה "מזרחית", על הנימות האימפריאליסטיות המדהדות ממנה. תרנסטרום הסביר שהשתמש במלה כתואר השם, ולא כשם עצם, אבל הסטודנטים לא היו מוכנים לקבל שום "התחמקות מתפתלות" מעין אלה.

וחמור מכך, טענו הסטודנטים, תרנסטרום הנחה אותם לקרוא ספר שבו נאמר כי יש אנשים הרואים בפעילות למניעת אפלייתם של מיעוטים יחס מועדף. זוהי דעה גזענית, ועוד יותר מחפיר שתרנסטרום תמך, בשעת השיעור, בדגש ששם פטריק מוינייהן על שבירת המסגרת המשפחתית בקרב

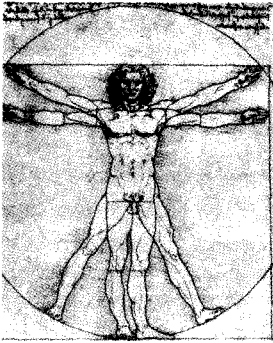
זען!"
"האיש הוא גזעני!"

גינויים כאלה, המושמעים בנשיפה ארסית ובנימה של צדקנות ובוז זעופים, ורוויי שטאה מפעפעת, רוד-פים את סטפן תרנסטרום מזה חודשים. בכל פעם שהוא חוצה גני הקמפוס של אוניברסיטת הרוורד וחולף תחת עלוות הבוקיצות העתיקות, אין הוא מתקשה לראות בדמיונו את האצבעות המופנות לעברו ואת הלחישות מאחורי גבו. גזען. הנה הולך הגזען. התחושה היתה לגיהנום. תרנסטרום התקשה להירדם, עצביו היו מתוחים עד להתפקע ומזגו רע. משפחתו נפגעה, אבל החמור מכל – שלא ידע מי מכנה אותו "גזעני", ומדוע.

פרופ' תרנסטרום בן ה-56, נחשב לאחד המלומדים ידועי-השם להיסטוריה של היחסים הבין-גזעיים באמריקה. הוא ותיק במשרתו, זכה בפרסים ופרסם איך-ספור מאמרים וארבעה ספרים, והיה עורך "האנציקלופדיה של הרוורד לקבוצות אתניות באמריקה". תרנסטרום ופרופ' ברנד ביילין, לימדו במשך שנים אחדות בקורס להיסטוריה של היחסים הבין-גזעיים בארצות-הברית בשם "יישוב אמריקה", שנועד לתלמידי התואר הראשון. ביילין עסק בתקופה הקולוניאלית ותרנסטרום לימד את ההיסטוריה מאז ועד היום.

שני הפרופסורים נחשבים כמי שמשתייכים בכל מאודם לזרם האקדמי המרכזי, והשקפותיהם מעוגנות במחקרים נרחבים בתחום שבו הם עוסקים; לשניהם כרטיסי ביקור ליברליים דמוקרטיים מוצקים. אבל לפתע פתאום, בסתיו 1987, החלו להופיע בעתונות הקמפוס מאמרים המאשימים

הסופר והעיתונאי ג'ון טיילור הוא עורך-משתתף ב-New York Magazine ומחברם של ספרים רבים. ספרו האחרון, *Circus of Ambition: The Culture of Wealth and Power in the 80's* ראה אור ב-1989. מאמר זה התפרסם ב-New York Magazine בינואר 1991, נערך מחדש לצורך פרסומו בנתיב ומתפרסם כאן ברשותם האדיבה של המחבר ושל כתב-העת. כל הזכויות שמורות (C) ל-K-1111. Magazine Corp. 1991

ליאונרדו – אמנות פלד-צנטרית, ביטוי לשוניניזם גבדי. על כן פסולה על פי הקוד האסתטי החדש. IOUT

שנכתב בשנת 1989 בידי כוח-משימה מטעם מועצת החינוך של מדינת ניו-יורק היה גורף עוד יותר: "הדיכוי בתחום האינטלקטואלי ובחינוך... אפיין את התרבות ואת המוסדות של ארצות-הברית ואת העולם האירופי-אמריקני במשך דורות".

על החוקה האמריקנית נאמר בהמשך הדוח כי היא: "התגלמות הזכר הלבן והדגם הרכושני".

בעיני מגני תרבות המערב, הרואים בערכי הדמוקרטיה את שורש הרע האנושי, נראה מוזר למדי שתושבי מזרח אירופה אצים לאמץ לעצמם את הדמוקרטיה המערבית. ביטוי מבין במיוחד לתופעה בעיניהם היא התנועה להנהגת הדמוקרטיה בסין העממית, אשר הקימה, שומו שמיים, עותק של פסל החירות בכיכר טייננמן...

אבל אחת התופעות המופלאות של היסודנות החדשה היא ההנמקה שעלה בידה לרקוח כדי להדוף כל הסתייגות. בדיוק כשם שהיסודנים הנוצרים תוקפים את מי שאינם מאמינים כבני השטן, כך פוטרים מי שנמצאים "בצד הנכון" מבחינה פוליטית את מבקריהם כקרבנות של "מודעות כוזבת", על פי הביטוי המרקסיסטי הנודע. מי שאינו מסכים לדעתם שקוע בתעמולה של המדכאים עד כדי כך שאינו מסוגל לראות את האמת. "גזענות וסקסיוזם הם נושאים מתוחכמים ושנונים, וברובם הם מצויים בתת-תודעה, או לפחות מתחת לפני השטח", נאמר בדוח של אוניברסיטת טוליון. "קשה לנו להכיר בגזענות ובסקסיוזם ולהתגבר עליהם, מפני שכולנו תוצר של אותה בעיה, כלומר: כולנו צאצאיה של חברה גזענית וסקסיוטית".

הנמקה כזאת, במעגל סגור, מאפשרת ליסודנים החדשים לתקוף לא רק את השקפותיהם של המבקרים, אלא גם את עצם זכותם של המבקרים לא להסכים. השקפות חלופיות בפשטות אינן מותרות. כשלואים פרקאן הוזמן לנאום באוניברסיטה של ויסקונסין כמעט שלא נשמעו מחאות; לעומת זאת, באוניברסיטה של צפון קולורדו פרצו מהומות סטודנטים כשלינדה שאבו הוזמנה להרצות שם. לינדה שאבו היא היספנית שמילאה תפקיד בממשל רייגן, ברוב עונותיה העזה שאבו לעודד את לימוד האנגלית בקרב המהגרים. די היה בביטוי גזעני זה על מנת לבטל את הזמנתה. בפברואר 1990 הכריז פטריק מוינייהן, במהלך הרצאתו באוניברסיטת ואסאר, כי אמריקה היא "דוגמה של חברה רב-לאומית מצליחה למדי". לאחר מכן פרץ ויכוח בינו לבין אשה שחורה שחלקה על דעתו, וכשטענה שהסנטור העליב אותה, השתלטו סטודנטים מיליטנטיים על אחד מבנייני הפקולטה עד שהסנטור החזיר את השכר שקיבל עבור ההרצאה. "הגורם המטריד בהצלחתה של הטוטל-יטריות הוא... חוסר האנוכיות האמיתית של אלה הדבקים בה", כתבה חנה ארנדט בספרה "שורשי הטוטליטריות". "אי-אפשר להגיע אל חסידיה הקנאים בכוח הניסיון או טיעון כלשהם".

דרישה לאחידות אינטלקטואלית מעין זו, הנכפית בכוח הטרדה ואיומים, היא שהניעה מספר אנשים להשוות את האווירה השוררת כיום באוניברסיטאות לאווירה ששררה בגרמניה של שנות השלושים. "זהו הפשיזם של השמאלי", אומרת קמיל פליה, פרופסור באוניברסיטה לאמנויות בפילדלפיה ומחברת הספר Sexual Personae. "האנשים האלה מתנהגים כמו ה'היטלר יוגנדי'".

לאחרים מזכיר המצב את אמריקה בשנות החמישים.

השחורים כסיבת הדלות המתמשכת בקרבם. זהו רעיון גזעני.

כל המלים, והדעות, והרעיונות, והגישות ההיסטוריות האלה הן גזעניות! גזעניות! אי-אפשר להשלים עמן.

הסמסטר קרב לסימום, אבל באביב, כשתרנסטרום עסק בתכנון הלימודים לשנה הבאה, היה עליו להקדיש מחשבה כיצד ייאבק בהאשמות בגזענות, אם אלה יחזרו ויעלו. ואין כל ספק שיעלו. אין צורך ביותר מאשר סטודנט מיליטנטי אחד, או במלה אחת כגון "מזרחי" המוצאת מהקשרה, או בהבעת מחאה אחת כי האופן שבו הפרופסור מתאר את העבודות אינו ביקורתי דיו, או שיעלה את הנושא "הגזעני" של התלות ברווחה כאשר דנים בעוני בקרב השחורים. האשמה בגזענות, בלתי מבוססת ככל שתהיה, מותירה רישום בליימחה. "זה בדיוק כמו שהיו קוראים לך יאדום" בשנות החמישים", אומר תרנסטרום. "ברגע שהואשמת, תמיד תהיה חשוד, ולא חשוב כלל מה ההסבר שתיתן".

תרנסטרום החליט שכדי להגן על עצמו במקרה שיצטוו אותו שלא כהלכה, או שיוציאו את דבריו מהקשרם, עליו להקליט את כל ההרצאות שלו. אחר-כך החליט שיהיה עליו להקליט גם את כל השיחות שלו עם סטודנטים במשרדו, ובעצם יהיה עליו להקליט כל מלה היוצאת מפיו בענייני גזע. מבצע כזה יצריך מערכת הקלטות כמו בבית הלבן בימי ניקסון. מיקרופונים בכל מקום, וסרטי הקלטה הסובבים ללא הרף. לכשהתנפח מהפרנויה ששקע בה, החליט, פשוטו כמשמעו לוותר על ההוראה. בהרוורד אין מלמדים עוד את "יישוב אמריקה".

היסודנות החדשה

בשנות השבעים, כשהיסודנות הנוצרית החדשה החלה להרים את ראשה, התייחס השמאל האמריקני בביטול אל המנופפים בתנ"ך שניסו לאסור על הוראת תורת האבולוציה של דרווין בבת-הספר הציבוריים. השמאל התייחס בבוז אל האוונגליסטים שהתפרצו בזעם נגד ההומניות החילונית, ואל "הצדקנים הצבועים" בלשונו, שניסו לכפות פטרויטיזם ונצרות באמצעות תפילות בבת-הספר ושבעות-אמונים לדגל. מאמץ אחרון זה נחשב בזוי במיוחד. הדמגוגים הללו, אנשי הימין, פוגעים בחירויות הפרט! הם מנסים לשטוף את מוחם של הילדים! זוהי שערורייה ומעשה בלתי נסבל, וגם מנוגד לחוקה.

אבל למרבה הפליאה, צמחה בשנים האחרונות יסודנות מסוג חדש, דווקא בקרב האנשים שהודעו ביותר מן היסודנות הנוצרית, וזוהי יסודנות לא פחות דמגוגית וקנאית. היסודנים החדשים הם קבוצה מעורבת; ביניהם אפשר למצוא חסידי ריבוי תרבויות, פמיניסטים, הומוסקסואלים וקיצוניים, מרקסיסטים, וכותבי היסטוריה חדשה. המאחד אותם בעצמה רבה, כשם שהיסודנים הנוצרים מאוחדים באמונתם שהתנ"ך הוא התגלמות דבר האלוהים, הוא אמונתם העמוקה שתרבות המערב והחברה האמריקנית הן גזעניות, סקסיסטיות ומדכאות ללא תקנה. "הגזענות והסקסיוזם מחלחלים בכל רחבי אמריקה, וקיימים באופן בסיסי בכל המוסדות האמריקניים", נאמר בדו"ח על "העשרת הגזע והמין" שנכתב באוניברסיטת טוליון. דו"ח

* יסודנות – פונדמנטליזם (הערי המערכת).

אלכסנדר פושקין. מוצא האפריקני הוא עדות לגודל לתה ועדימותה של הציבי-ליציה השחורה. על כן פושקין הוא פושקין IN

"אווירה כזאת, שבה קבוצת סטודנטים קיצוניים יכולים לאיים על כולם, היא דבר חדש למדי", אומר תרנסטרוס. "זהו מק-קרתיום מסוג חדש, והוא מפחיד יותר מן המק-קרתיום הישן, שלא נהנה משום תמיכה בעולם האקדמי. ויש כאלה שהמצב מזכיר להם את סין העממית בימי "מהפכת התרבות" בשנות השישים, כשהיו מצעדים עברייני מחשבה ברחובות כשהם חבושים "כובעי עצלנים". "במובנים מסוימים, האוניברסיטה של פנסילבניה נעשתה כמו האוניברסיטה של פקין", אומר אלן קורס, פרופסור להיסטוריה.

ואמנם, אוניברסיטאות כמו ברקלי וקרלטון דורשות קורסים ביחסים בין-גזעיים, הנקראים לעתים "לימודי דיכוי". אוניברסיטאות רבות, וביניהן סטנפורד, פנסילבניה והאוניברסיטה של ויקונסין, אימצו לעצמן מערכות של כללי התנהגות התובעים מסטודנטים שסטו מן החשיבה "הנכונה" מבחינה פוליטית לעבור רפורמה במחשבה. אחד הסטודנטים באוניברסיטה של מישגן קרא חמשיר שכלל רמזים מבדחים על ההומוסקסואליות של אתלט מפורסם, ונדרש להשתתף בדיונים על רגישות כלפי הומוסקסואלים ולפרסם בעיתון הסטודנטים מאמר בשם "למדתי את הלחץ", ובו ביקורת עצמית.

הכל פוליטי

אם הוויכוח סביב השאלה מה צריך ללמד את הסטודנטים הפך להיות מאבק כוחות פוליטי גלוי, אין זה אלא משום שבעיני מי שחושבים "נכון" מבחינה פוליטית, הכל פוליטי, ולטעמם שום דבר אינו יותר פוליטי ממדעי הרוח; שם אכן התרכזו רוב חילוקי הדעות בעת האחרונה.

במרוצת רובה של המאה העשרים השתמשו הפרופסורים במדעי-הרוח בדגם של עמיתיהם במדעי-הטבע. הם ראו את עצמם כמומחים בחקר האמת ללא משוא פנים. תפקידם היה, לדבריו של ת' ס' אליוט, "להבהיר את האמנות ולשפר את הטעם", וכדי לעשות זאת התרכזו במה שמתו ארוולד מכנה "מיטב המחשבה והכתיבה".

תחושת מטרה משותפת זו החלה להתפורר בשנות השישים. דור הפרופסורים שהחל לקנות לו שם ועצמה באוניברסיטאות התבגר בתקופה זו. הם היו עדים להתפוכות הדור וספגו את המחויבויות הפוליטיות שלו.

ובדרך כלל גם שמרו על המחויבויות האלה. המשמעות היא, שהחזון של שנות השישים חגג את ניצחונו באוניברס-יטאות, חרף העובדה שרוב תושבי המדינה הסתייגו ממנו אחר-כך. "אם אוכלוסיית הסטודנטים לתואר ראשון נעה בשנים האחרונות בצנעה ימינה, הנה האנשים והנשים המקבלים שכר כדי להביא לידיעת הסטודנטים את פועלה של החברה שלנו ואת רעיונותיה הכבירים, נשארו נאמנים בדרך כלל לאידיאולוגיית שיווי הזכויות של שנות השישים", כתב רוג'ר קימבל בספרו Tenured Radicals. הפרופסורים עצמם להוטים להודות בכך: "אני רואה את משרתי החרחבת הפעילות הפוליטית שלי", אומרת אנט קולודני, לשעבר סטודנטית קיצונית באוניברסיטת ברקלי וכיום דיקנית הפקולטה למדעי-הרוח באוניברסיטה של אריזונה. לדעת הקיצוניים האלה, האוניברסיטאות רחוקות

מלהיות מקלטי איתלות אקדמית כפי שהן מתיימרות להיות. המוסדות האלה ויתרו על תומתם, ללא תקנה, משום שחתמו על חוזים עם הפנטגון, אבל ההתקשרויות עם "הממסד הצבאי-ביטחוני" המושמץ הזה נתפסו רק כאחד התסמינים של קשר נרחב יותר שקשרו זכרים לבנים. בצורה בולטת פחות, אך ערמומית יותר, מינו האוניברסיטאות את עצמן לאפטרופסיות על התרבות, וחיברו את הרשימה של מה שקרוי "ספרים גדולים", כתרגיל תעמולתי שנועד לחזק את התפיסה של עליונות הזכר הלבן. "בני-ז... אנגליקניים הרכיבו את הרשימה המקודשת של הספרות הגדולה כדי לתמוך במעמד החברתי שלהם", ציין לאחרונה סטנלי האר-ארוס, פרופסור באוניברסיטת דיוק.

אסכולות אחדות של תיאוריה ביקורתית צרפתית, שנעשו אפתייות בשנות השבעים, סיפקו את הענה הדרושה לביקורת הזאת. פסיכואנליטיקאים העוסקים בתסמונות, וחסידיו האסכולה של ז'ק לאקאן, טענו כי השפה והאמנות משדרות מסרים של דעות קדומות תרבותיות תת-הכרתיות, של תצורות עצמה ושל ייצוג סמלי של המין. חסידי האסכולה ההרסנית טענו כי לטקסטים אין שום משמעות מחוץ לגבולות עצמם. "משמעות תרבותית? אין מושג כזה... אין משהו שנקרא תכונה פנימית", כתב סטנלי פיש, ראש המחלקה לאנגלית באוניברסיטת דיוק.

אם כך הדבר, כל ניסיון לייחס משמעות לאמנות, לספרות או למחשבה, או לפרש אותן ולהעריך, אינו יותר מאשר תרגיל בעצמה פוליטית שעושה מי שבכוחו לכפות את השקפתו, או השקפתה. מכאן נובע, שהסיבה היחידה לחייב סטודנטים לקרוא ספרים מסוימים אינה כדי "לשפר את הטעם", או משום שהספרים "הם הטובים ביותר שנהגו או נכתבו", אלא מפני שהם מקדמים השקפות "נכונות" מבחינה פוליטית. הדגש האידיאולוגי הזה ישים גם להשכלה בכלל. "אם ליצירה אין משיכה פוליטית חזקה, אינני רואה מה טעם בה", אמרה איב סדגוויק, פרופסור לאנגלית באוניברסיטת דיוק, ומחברת מאמרים כגון "גיין אוסטן והנערה המאוננת".

טוהר אתני ואידיאולוגי

תכניות הלימודים האתניים ושל התרבויות הרבות המתנהלות עתה ברוב האוניברסיטאות נוטות לחלק את האנושות לחמש קבוצות: לבנים, שחורים, אמריקנים-ילידים, היספנים ואסיינים. (הומוסקסואלים ופמיניסטיות נכללים אף הם, בדרך כלל, בנימוק שגם אם אין הם קבוצה אתנית נבדלת, גם הם דוכאו בידי "הזכר הלבן", על פי החידוש הלשוני של יוסטון בייקר, פרופסור שחור לספרות, ונמנע מהם להביא לידי ביטוי את "שונות" שלהם). זהו סיווג שרירותי קמעא, ולמעשה יש ליסודנים החדשים שתי השקפות סותרות בקשר לשאלה מה בדיוק מהווה קבוצה אתנית, ומי יכול להשתייך אליה.

מצד אחד, יש רתיעה להעניק לקבוצות מסוימות מעמד אתני. כוח משימה שהיה מורכב מסטודנטים ומרצים באוניברסיטה של ושינגטון, ועסק בשאלת האתניות, סירב להכיר ביהודים כקבוצה אתנית. יתר על כן, כוח המשימה סירב לכלול את נושא האנטישמיות בלימודים האתניים בטענה ש"האנטישמיות במדינה זו אינה ממוסדת".

השואה היהודית (אם היתה בכלל) אינה אלא סכסוך פנימי של הגזע הלבן; על כן לימודי היהדות הם OUT

* ראוי לציין שציטוט אחרון זה, אמנם נשמע כבדיחה, והוא אכן כזה, אלא שמי חבריו כתבוהו במלוא ה"רצינות השמורה לימש" מרות האדומים", ל"קומסומול או להיטלר יוגנד (הערי המערכת).

** מיסוגני הוא שונא נשים; גיטופובי הוא שר נא נקבות; פלוס - אבר הזכרות. מפליא שהכינויים היווניים ר' הלטיניים שחוברו על ידי יורוצנטריס, פלוצ' נטרים, פטריארכליים מובהקים, משמשים את חלוצי המדוכאים באקדמיות האמריקאיות ברמת שר של 80 אלף דולר לשנה ומע' לה... (הערי המערכת).
*** Ivy League - קבוצת אוניברסיטאות ותיקות בחוף המזרחי, הנחשבות ליוקרתיות שבארץ ויברסיטאות האמריקניות (הערי המערכת).

בסנטה ברברה, באוקטובר 1990, ציין פרופסור רודריק נש כי קמה תנועה התובעת להתחיל לכנות את חיות המחמד כ"בעלי-חיים שהם בני לווייה". (כנראה שבעלי-חיים מבויתים נפגעים מן הכינוי "מחמד"). ואז העיר נש, כלאחר-יד, כי נשים המצטלמות ל"פנטהאוז" עדיין נקראות "מחמד" (Pets) (ולא בעלי-חיים שהם בני לווייה של "פנטהאוז"). כמוכן שמספר סטודנטיות הגישו נגדו תלונה רשמית על הטרדה מינית.

ואכן, הדבר העיקרי המעסיק את הסטודנטים הנמצאים בצד "הנכון" מבחינה פוליטית הוא סתימת פיות של ה"סוט" יס". סטפן טרנסטרומ אינו היחיד שנאלץ לבטל קורס על יחסים בין-גזעיים. ריינולדס פרל, אחד המלומדים הנודעים בתחום היחסים הבין-גזעיים, ביטל קורס שהעביר במשך עשר שנים באוניברסיטה של משיגן, אחרי שהואשם בחוסר רגישות גזעית, מכיוון שקרא את התיאור שתיאר מלקולם א את עצמו כרועה-זונות וכגב...

אולם בהימנעות מגזענות אין די. צריך להפגין טוהר אידיאולוגי מוחלט. הוועדה שמונתה במכללת המפער בחנה גם את מועמדותו של מועמד מכסיקיני בעל כישורים יוצאים מן הכלל למשרת פרופסור לספרות לטינו-אמריקנית. לרוע מזלו, בדוקטורט שלו, שעסק בספרות מכסיקנית, עשה המועמד הקבלות בין שייקספיר לסופרים מכסיקניים. צעד כזה מפגין נטיות "יורוצנטריות" מסוכנות, ואחדים מן המרצים שפקקו גם בטוהר האתני של המועמד, תהו אם מישוהו שיש לו מורשת מכסיקנית הוא לטינו-אמריקני אמיתי. הם סברו שפרטוריקני עדיף עליו, והוא לא זכה במשרה.

המשרה הוצעה לבסוף לנורמן הולנד, שנראה טהור מבחינה אתנית ואידיאולוגית גם יחד. אבל חוזהו של הולנד לא חודש בקיץ האחרון, והולנד טוען כי הסיבה לכך היא שהדביקו לו תווית של "יורוצנטרי". עמדתה הרשמית של המכללה היא שהולנד לא היה מרצה תכליתי, אבל שניים מן הפרופסורים שסקרו את הספר שלו רמזו כי יש לו נטיות אירופיות. הולנד, הכריז אחד הפרופסורים, "התמקד בעיקר באירופה המערבית, ולא טיפל בנושאים תרבותיים שסטודנטים מן העולם השלישי סבורים שהם נוגעים לעניין בצורה יוצאת דופן". "אני מניח שחטאתי כמה חטאים", אומר הולנד. "כשלימדתי את ימאה שנים של בדידות, דיברתי על הקולוניאליזם, אבל דיברתי גם על התפתחות הרומן באירופה, וכיצד כתב גרסיה מרקס ברוח מסורת זו, ועסק ברעיונות של פרוסט וגויס. לא הגבלתי את עצמי להתייחסות אל הספר כאל מסמך חברתי".

פמיניסטיות של מין ואונס על-ידי חבר

"מ"
"יסוגני"
"פטריארכלי"
"גינופובי"
"פלוצנטרי!"

בקיץ שעבר נכחה קמיל פליה בהרצאה של "תיאורטיקנית פמיניסטית" מאחת האוניברסיטאות הגדולות המשתייכות ל-Ivy League***, שגמרה אומר "לפענח" את הדיכוי המיני התת-הכרתי הטמון בצילומי אפנה. התיאורטיקנית ניצבה

גם המכללות נעשות אחוזות דיבוק של אבחנות מעין אלה. לפני שלוש שנים החלה הנהלת מכללת המפער באמרהסט לראיין מועמדים למשרת פרופסור בקפרות לטינו-אמריקנית. כמוכן שהפרופסור היה צריך להיות לטיני, ולטיני טהור. אשה אחת שהגישה את מועמדותה למשרה נדחתה, משום שחרף העובדה שהיתה ארגנטינית, זרם בער-רקיה דם יהודי ואיטלקי, כמו אצל ארגנטינים רבים, ומשום כך האתניות של "העולם השלישי" שלה לא נחשבה טהורה דייה. המורשת שלה הפכה אותה, לדברי אחד המרצים, ל"יורוצנטרית".

תופעה נוספת היא הופעתן של קבוצות התובעות לעצמן מעמד של מדוכאות. באוניברסיטה של משיגן, גונו התומכים במעורבותה של אמריקה בווייטנם בשנות השישים כ"פושעי מלחמה", ואילו כיום מכירה האוניברסיטה בווית יקי המלחמה הזאת כקבוצה מדוכאת. לאמיתו של דבר, החושבים "נכון" מבחינה פוליטית הגיעו למסקנה כי בעצם כל מי שיש לו תכונה, דאגה, ליקוי, פגם או העדפה מינית יוצאת דופן כלשהם ראוי להיכלל בקבוצה מדוכאת. בחוזר שפרסמה הלשכה לענייני הסטודנטים במכללת סמית בסתיו האחרון הוסבר, כי "אנשים רבים אינם מודעים לעובדה שהם מדוכאים, אף כי הם לומדים להכיר בה כשמסייעים להם..."*

הדיבוק הזה, לראות דיכוי בכל פינה, יוצר מעין מערכת מעמדות של העידן החדש. בחוזר של מכללת סמית נמנו סוגי דיכוי שונים, החל ב"מעמדיות" ו"גילאות", וכלה ב"מסוג-לות", (שזוהתה כ"דיכוי מי שמסוגל אחרת בידי מי שמסוגל זמנית"), ו"חזותיות", שהוגדרה כ"קביעת אמות-מידה ליופי או לכוח משיכה; דיכוי באמצעות יצירת אבות-טיפוס והכללות הן של מי שתואם את אמות-המידה האלה והן של מי שאינו תואם אותן". בדיחה המהלכת כיום, תובעים נמוכיקומה הכרה כ"מי שניצבים בפני אתגר אנכי".

מעמדיות (Classism): דיכוי מעמד העמלים וחסרי הרכוש בידי המעמדות העליונים והבינוניים.
אתנוצנטריות: דיכוי התרבויות שאינן התרבות השלטת מתוך אמונה שהדרך שבה התרבות השלטת נהגת היא הדרך הנעלה יותר.
הסרטיסקסיזם: דיכוי ההעדפות המיניות שאינן הטרוסקסואליות, כגון הומוסקסואלים, לסביות ודו-מיניים; דיכוי כזה יכול להתרחש גם מבלי שמודעים לעצם קיומו. "שטאת האדם" (הומופוביה) היא החרדה מפני לסביות, הומוסקסואלים או דו-מיניים.
חזותיות (Lookism): האמונה שמראה חיצוני הוא סימן מעיד לערכו של אדם; קביעת אמות-מידה ליופי או לכוח משיכה; דיכוי באמצעות יצירת אבות-טיפוס והכללות הן של מי שתואם את אמות-המידה האלה והן של מי שאינו תואם אותן.
סקסיזם: קביעת אבות-טיפוס של זכרים ונקבות על בסיס המין; דיכוי הנשים בחברה מתוך אמונה שהמין הוא סימן מעיד ליכולת.

אבל הרי אסור להתבדח! אפילו הערות תמימות וקלילות לחלוטין יכולות לגרום גינויים ארסיים. בהרצאה על אתיקה של איכות הסביבה שנשא באוניברסיטה של קליפורניה

שייקספיר הוא OUT IN בעת ובעונה אחת. אמנם אותלו השחור הוא דמות אצילה וסרגית, קרבן תמים לתכני יאגו, הנבל הלבן, אלא שדודמונה הנאצלת היא שוב לבנה. (אילו ידעו אבירי התרבות האפרי-צנטרית עברית, היו נתלים בודאי בעובדה ש"לבן" הוא תמונת ראי של "נבל")

לפני הכיתה והציגה שקופיות של צילומי אפנה ושל פרסומת למוצרי קוסמטיקה, וחשפה, בנוסח הפסיכואנליזה מבית-מדרשו של ז'ק לקאן, את הסקסזים האלים הגלום בהם. היא בחרה במודעת פרסומת של חברת רבלון שבה נראית אשה שפניה מאופרים בכבדות, הניצבת עד לסנטרה בברכת מים. כשהופיעה השקופית, זעקה: "עריפת ראש!"

אחר-כך הציגה תמונה של אשה שחורה המרכיבה משקפי טייסים וצווארון הגולף של האפודה שלה גלול כלפי מעלה. "חנק!" צרחה. "שעבוד!"

וכך נמשכו הדברים לכל אורך ההרצאה. פליה רואה את עצמה פמיניסטית, ובסיום ההרצאה קמה ואמרה דברים נרגשים. היא הכריזה כי צילומי האפנה בארבעים השנים האחרונות הם ביטוי של אמנות גדולה, וכי במקום עריפת ראש ראתה היא את לידתה של ונוס, ובמקום חנק ראתה אזכור של המלך תות-ענח-אמון. אבל ההתייבבות בצד "הנכון" מבחינה פוליטית יצרה נוקשות חריפה להפליא בקרב הקבוצה הידועה כפמיניסטיות של המין, ופליה מספרת שדבריה נתקבלו "באנקות אימה ולחשוישים נרגזים. המנגנון הזה, הגדוש סיסמאות, הוא מעין פסיכוזה. הפמיניסטיות הקיצוניות בזות לערכים שאינם ערכיהן, והן מקנות לסטודנטים טינה כלפי העולם."

ואכן, העיקר המרכזי של פמיניסטיות המין הוא, שהחברה המערבית מאורגנת סביב "מערכת של מין". מה שמאפיין את השיטה הזאת, לדברי סנדרה הרדינג, פרופסור לפילוסוף ופיה באוניברסיטה של דלוור, ואחת מחסידות התיאוריה, הוא "שליטת הזכר, המתאפשרת עקב שליטתו של הגבר בכוח היוצר ובפיריון של האשה". על פי פמיניסטית אחרת, פרופ' אליסון ג'ור "המשפחה היא אב-רפהינה של דיכוי הנש" ים" שכן היא "כופה הטרוסקסואליות", ו"מכתיבה לדור הבא את מבני האופי הגבריים והנשיים הקיימים."

עובדות עצובות אלה הן על פי אליסון ג'ור תולדה של חברה מדכאה בה נשים שהחליטו להינשא ולגדל משפחה, ונשים הרוצות להיות אמהות, הן קרבנות של מודעות כוזבת. ג'ור, למשל, היתה רוצה לבטל את מוסד המשפחה כליל וליצור חברה שהטכנולוגיה תאפשר בה "אשה אחת להפרות את רעותה... גברים... יוכלו להיניק... ואפשר יהיה להעביר ביציות מופרות לגופן של נשים, ואפילו של גברים". לדברי פמיניסטיות המין, כל מה שמונע את ההתפתחות הזאת הוא "הצבת אָבֶר הזכרות והגבר במוקד" (פְּלוֹצֶנטְריות וְאֶנְדְּרוֹצֶנטְריות), כלומר, ההשקפה כי החברה אורגנת סביב הגבר ואברי המין שלו. הפמיניסטיות, הרושפות רטוריקה מהפכנית, פתחו במאבק להחרבת המערכת הזאת. "מה שאנו, הפמיניסטיות, עושות", אמרה הפילוסופית ברברה מיניש, "משול לקופרניקוס שניפץ את התיאוריה שכדור-הארץ ניצב במרכז היקום, ולדרוין שניפץ את התיאוריה שהמין האנושי הוא הנעלה במינים. אנחנו מנפצות את התיאוריה שהגבר הוא במרכז החברה, והשינוי יסודי, מסוכן ומרגש לא פחות."

אבל לדעתן של פמיניסטיות המין, הצבת הגבר במרכז החברה איננה רק תיאוריה פגומה, כמו התיאוריה שקדמה לקופרניקוס, שלפיה כדור-הארץ ניצב במרכז היקום. זוהי עוולה מוסרית שנועדה לשעבד את הנשים, ומכיוון שלפי תיאוריה זו רוב התרבות המערבית היא עדות ליעצמתו ולעליונותו של הזכר, גם היא עוולה, ויש לנטוש אותה. והדברים אינם אמורים רק בספרים פטריארכליים כמו

התנ"ך ונושאים סקסיסטיים כמו ההיסטוריה המקובלת, על הדגש שיש בה על אנשים גדולים ומעשים גדולים, אלא גם במדעי הטבע, ואפילו בעצם התהליך של החשיבה האנליטית. המימרה "לדעת פירושו לדפוק", הפכה להיות קריאת הקרב של הפמיניסטיות הקיצוניות. ואכן, המחקר המדעי עצמו נתפס על ידן כ"אונס של הטבע". במסגרת מיזם שנערך בחסותה של מדינת ניו-ג'רזי, פרסמו "קווים מנחים ללימוד פמיניסטי"; שם הוגדר התהליך המדעי כדלקמן: "המוח היה זכרי; הטבע היה נקבי, והמדע הוא תהליך של אונס, בו הגבר חוקר את הנקבה הסבילה, מפשיט אותה, חודר לתוכה ומכריח אותה לחשוף את צפונותיה".

אבל פמיניסטיות המין אינן סבורות שרק המבנים האנליטיים הקרים של החשיבה הזכרית ראויים לבזו כזה. כך גם הזכרים עצמם, או לפחות הזכרים ההטרסקסואליים. אחרי ככלות הכל, הרי ההטרסקסואליות אחראית לשעבודן של הנשים, ומשום כך כל אשה היוצאת עם גבר נתפסת כזונה בתרבות הדיכוי המערבית. "ייתכן שיהיו גברים ונשים רבים שייצאו מכליהם אם מישוהו יתאר ארוחת-ערב שהם סועדים לאור נרות כְּנֹת", כתבה ג'ור, "אבל הפמיניסטיות הקיצוניות טוענות שהחמה הזאת נובעת מחוסר יכולתם, או חוסר רצונם, של המשתתפים לתפוס את ההקשר החברתי שבו מתרחשת הארוחה". במלים אחרות, הם קרבנות – איך לא? – של מודעות כוזבת.

הלהיטות הזאת לראות בכל הנשים קרבנות, ולתאר את כל ההתנהגות הגברית בדימויים של אונס ואלימות, הרחיבה את ההגדרה של "אונס", ובפרט במה שמכונה לאחרונה "אונס בידי חבר", לממדים חסרי תקדים. "אונס" על פי ההגדרה החדשה אינו חייב להיות כרוך כלל בתקיפה פיזית. על-פי אנדריאה פרוט, פרופסור באוניברסיטת קורנל, "כל מגע מיני ללא תשוקה הדדית הוא צורה של אונס". במלים אחרות, אשה תיחשב כמי שנאנסה גם אם קיימה יחסים כשלא היה לה מצב-רוח, ואפילו אם לא טרחה לספר על כך לבר-זוגה. "בכל פעם שאת מקיימת יחסים" ממשיכה אנדריאה פרוט, "חייבת להיות הסכמה מפורשת, ואם אין הסכמה מפורשת, הרי זה אונס... דממת מוות לכל אורך המגע הפיזי עם מישהו אינה הסכמה מפורשת". יתרה מזו, האונס חדל להיות מוגבל למגע מיני ממש. בחוברת הדרכה של מכללת סוורטמור נאמר כי "אונס בידי מכר... משתרע על פני מגוון של מקרים וצורות התנהגות, החל במעשים המוגדרים כאונס לפי החוק וכלה בהטרדה מילולית ורמזים מגונים".

אין תמה אפוא שקתרון ניי, פסיכולוגית מאוניברסיטת שיקגו, מצאה כי 43 אחוזים מן הנשים במחקר על אונס שמרבים לצטטו "לא הבינו שהן נאנסות". במלים אחרות, הן היו קרבנות – כן – של מודעות כוזבת. אלא שעל-פי הגדרתן של הפמיניסטיות הקיצוניות, כל המפגשים המיניים הכרוכים בדר-משמעות או מבוכה כלשהו, מהווים אונס, והדבר כולל "יחסים מיניים לא מוצלחים, מן הסוג שמתחרטים עליהם בבוקר..."

אפרוצנטריות

ב קרב המצויים בצד "הנכון" מבחינה פוליטית, יש אגף קיצוני העולה אפילו על שגעונותיהן של פמיניסטיות המין: הלאו הם האפרוצנטריים. אלה

טוענים שלא זו בלבד שתרבות המערב היא תרבות מדכאת, אלא שבעצם אינה מערבית כלל. הישגים חשובים, החל במתמטיקה ובילולוגיה וכלה בארכיטקטורה וברפואה, היו בעצם מעשי ידהם של אפריקנים. "רופאים מעטים מאוד באמריקה, אפריקנים-אמריקנים ואחרים, מודעים לעובדה כי בשעה שהם נשבעים את שבועת היפוקריטיס [כך], הם נשבעים למעשה לאימחוטפ, אל הרפואה האפריקני", כתב אסא היליארד, פרופסור להיסטוריה אפרו-אמריקנית באוניברסיטה של מדינת ג'ורג'יה.

התיאוריה שאפריקה היתה המקור האמיתי של תרבות המערב מעוגנת בטענה כי המצרים הקדמונים היו שחורים. "שתים-עשרה השושלות הראשונות, וכן השושלות ה-18 וה-25, היו שושלות של ילדים אפריקניים שחורים", קבע היליארד. חוקרי מצרים המסורתיים נוטים להאמין שהמצרים הקדמונים, כמו המצרים בני זמננו, היו שמיים במוצאם, אף כי שחורים מנוביה ודרומה נטלו חלק פעיל בחברה המצרית. אבל בעיני האפרוצנטרים, ההסבר הזה אינו אלא חלק מן המזימה הנושנה של הלבנים בני המערב להתכחש לתרומתם של האפריקנים לתרבות האנושית.

לדעת האפרוצנטרים, החלה המזימה כאשר היוונים הקדמונים "גנבו" מן המצרים את הפילוסופיה והמדע האפריקניים. על מנת לזקוף את התגליות האלה לזכות האירופים שרפו הרומאים, ואחר-כך הנוצרים, את הספרייה של אלכסנדריה במצרים, והמזימה נמשכת מאז ועד ימינו. חייליו של נפוליאון קטעו את אפו ואת שפתו של הספינקס כדי לטשטש את תווי פניו הכושיים. בטחובן ורוברט בראונינג היו למעשה אפריקנים בעלי אתניות חבויה. "ההיסטוריה האפריקנית אבדה, נגנבה, נחרסה ודוכאה", טוען היליארד.

ליאונרד ג'פרס, ראש המחלקה ללימודים שחורים בסיטי קולג' של ניו-יורק, ואחד המטיפים הקיצוניים ביותר לאפרוצנטריות, עיבד מעין דגם אנתרופולוגי שנועד להסביר מדוע דיכאו האירופים את האפריקנים. הגזע האנושי מחולק, אליבא דג'פרס, ל"אנשי הקרח" ו"אנשי השמש". הקבוצות האתניות שמוצאן ב"אנשי הקרח" הן חומרניות, אנוכיות ואלמות, בעוד הקבוצות שמוצאן מ"אנשי השמש" אינן אלימות, משתפות פעולה ורוחניות. נוסף לכך, טוען ג'פרס, שחורים עולים על לבנים מבחינה ביולוגית, מפני שיש להם יותר מלנין, ומן המפורסמות הוא שמלנין מסדיר את האינטלקט ואת הבריאות.

חرف טוב-הלב הרוחני שצריך לצפות לו מ"איש השמש", ג'פרס ידוע כמי שמשמיע גינויים עוינים מן הסוג שהיה מעורר יללות של עלבון אילו היו נשמעים מפי "אנשי הקרח". לדברי פרד רוקהר, סטודנט לבן שלמד בקורס של ג'פרס, תקף ג'פרס את הגברים השחורים על שהם נכנעים ל"תסמונת הפזות הלבנה", כלומר, מחזרים אחרי נשים לבנות. הוא כינה את דיאנה רוס כ"זונה בינלאומית" בשל קשריה עם גברים לבנים, ושיבח את ההתפוצצות במעבורת החלל "צילנרי", מפני שהדבר ירתיע את הלבנים "מלהפץ את הזוהמה שלהם ביקום".

המצויים בצד "הנכון" מבחינה פוליטית מתרצים את דברי הבלע של ג'פרס בנימוק המקורי לפיו כדי להיות גזען עליך להיות בעל "עצמה ממסדית", ומכיוון שלשחורים אין "עצמה ממסדית", אי-אפשר לראות בהם גזענים. את הטענות הקלושות קמעא בדבר אפרוצנטריות הם פוטרם

בדקדוקי עניית דומים. ראשית, מכיוון שהכל פוליטי, מעולם לא היתה למדנות נקייה מפניות, אלא רק התמודדויות בין קבוצות שונות שנועדו להצדיק את טיעוניהן. וגם אם יש "חורים" מסוימים בתיאוריה האפרוצנטרית, יש מן המועיל בגישה, מפני שהיא מעודדת את "ההערכה העצמית" בקרב הסטודנטים השחורים.

זו היתה ההנמקה של כוח המשימה לעניין המיעוטים מטעם מועצת החינוך של מדינת ניו-יורק, שליאוונרד ג'פרס שימש לה יועץ. בדוח נקבע ש"כל חומר הלימודים [כולל מתמטיקה ומדעי-הטבע] יוכן על בסיס התרומה הרב-תרבותית". כתוצאה מכך, נאמר בדוח, ילדים המשתייכים לתרבויות מיעוט "יהיו בעלי הערכה עצמית וכבוד עצמי גדולים יותר, ואילו ילדים המשתייכים לתרבויות אירופיות יסגלו לעצמם זווית-ראייה יהירה פחות". התפיסה הזאת כבר יושמה הלכה למעשה בתי-הספר הציבוריים בפרט-רטלנד, באינדיאנפוליס ובושינגטון הבירה, שם מלמדים את התלמידים נושאים כמו מתמטיקה של שבט הירובה ואסטר-רונמיה מצרית קדומה.

למותר לציין שאם נמצא מישהו המעז לכפור במערכת טיעונים נלעגת זו, הוא מוגדר מיד כגזען. כך למשל הטיעון לפיו הצלחתם של הסטודנטים הסיניים בלימודי מתמטיקה אינה נובעת מגישה "סינוצנטרית" למספרים אלא מעבודה קשה, נדחה בבזבז כרעיון "הטומן בחובו רחב יורוצנטרי של גזענות אימפריאליסטית", וכיוצא ב.

נוכח יסודנות חדשה זו התפורה בחוטי גזענות גסים ובר-לטים, יסודנות הפוגעת ברמת האקדמיה האמריקנית והמאיימת להורידה לרמת האוניברסיטאות בעולם השלישי, נשמעים קצת קולות מהוססים של היגיון, ודווקא מצד השחורים. שלבי סטיל, סופר ופרופסור לאנגליה, טוען שתנועות ההתבדלות באוניברסיטאות (מעונות סטודנטים לשחורים, מרכזים לסטודנטים אמריקניים-ילדים, תכניות לסטודנטים הומוסקסואלים, ופריטה בלתי פוסקת על מיתרי ה"שונות"), הגבירו את המתחים ותרמו לתרבות הדיכוי. "אם מגבירים אצל אנשים את הרגישות, מן היום הראשון, ומלמדים אותם להתייחס לכל דבר במושגים של גזע ומין, בסופו של דבר באמת יראו גזענות וסקסזים בכל דבר", אומר אלן קורס, "אבל הרי לא כל הבעיות והתס-כולים בחיים נובעים מגזע וממין".

יתר על כך, אומר סטיל, במקום להגביר את ההערכה העצמית, מוסדות המציעים השכלה אפרוצנטרית יוציאו מקרבם סטודנטים נוטרי טינה ובלתי מוכשרים יותר מאשר בעבר. ואמנם, כפי שהאפרוצנטרים הקיצוניים יותר טוענים, שהקראק והאיידס הם מזימות של האדם הלבן, שנועדו לגרום לחיסול השחורים, אפשר לטעון באותה קלות שסובל-נותם של הלבנים כלפי השכלה אפרוצנטרית היא מזימה שנועדה להעניק לשחורים השכלה ריקה מתוכן, שתרחיק אותם משוק העבודה.

כמובן שהעלאות טענה מעין זו מעוררת תמיד האשמה בגזענות, אבל חלק מן הבעיה בתגובה מסוג זה טמונה בעובדה שהוויכוח נוטה לעסוק בזוטות. לאמיתו של דבר, הוויכוח נעשה בלתי אפשרי, אלא שלדעת היסודנים החדשים אין בכך כל רע. הוויכוח, והחשיבה האנליטית הדרושה לשם כך, הם גורמים מדכאים. הם סובבים על "לוגוצנטריות", הם מעניקים עדיפות לרהוט על חשבון העילג, ומאלצים אנשים לעשות אבחנות. ומכיוון שגזענות היא תוצאה של

אלא שכך, אשר ביקש לתת בידי מאזיניו כלים לעצמאות מחשבתית, לא העריך נכונה את מידת העוינות כלפי עצם הרעיון לפיו ניתן ליחס חיוב כלשהו ל"יורוצנטריות". הסטודנטים* בייל סברו שדבריו של הדיקן "מטרידים למדי", והדיקן זכה לגינטיים, בפזמון החוזר המשתק את השכל, שהפך להיות חובה:

"פטרנליסטי!"

"גזעני!"

■ "פשיסטי!"

אבחנות, אין לעודד דרך כזאת. "יש לי סטודנטים שאומרים לי שאין הם צריכים ללמוד פילוסופיה, מפני שהיא פטריארכלית ולגוצנטרית"... אומרת כריסטינה סומרס. דונלד כגן, דיקן אוניברסיטת ייל, שהחליט לתקוף את הבעיה מצדה הפרגמטי, עודד את מאזיניו בנאום שנשא בפני הסטודנטים, לרכז את לימודיהם לתואר הראשון דווקא בתרבות המערב. ש"הרי", טען כגן, "היה זה המערב אשר ביסס את טיעונו של הפרט כלפי המדינה, הגביל את עצמתה והקים ממלכת פרטיות שאין המדינה יכולה לחדור לתוכה".

* או, כפי שאומר ה-Yale
Daily News: ה-freshpeo-
ple לחבדיל מ-freshmen.